



Aliona GRATI



Constantin TOMA



Marius-Adrian NICOARĂ

O BIOGRAFIE PORNIND DIN BUZĂU ORAȘUL LUI ALEXANDRU MARGHILOMAN

AG: Domnule Constantin Toma sunteți născut în localitatea Țintești din județul Buzău și, începând cu anul 2016, sunteți primarul municipiului Buzău, orașul în care s-a născut Alexandru Marghiloman. Se știe ați impus un ritm accelerat de dezvoltare acestui oraș din miezul României în domeniul economic, cultural, social și educațional, că ați revigorat cultura de aici prin activități ce respectă tradițiile locale, ați modernizat spațiile destinate recreerii locuitorilor și ați făcut și alte lucruri foarte importante. Dincolo de condițiile fișei de post, bănuim că energia aceasta s-a alimentat și dintr-un simț al datoriei față de baștină, tradiție și strămoși. Nu e așa?

CT: În anul 2022, sărbătorim 1650 de ani de la prima atestare documentară cunoscută a zonei Buzăului, având ca reper data de 12 aprilie 372, când a avut loc martirizarea Sfântului Sava de la Buzău (334–372) prin înecarea sa în apele râului Mousaios (Buzău), așa cum este consemnat în scrisoarea lui Junius Soranus, guvernatorul Scythiei Minor (Dobrogea) către Sfântul Vasile cel Mare din Cezareea Capadociei, redactată

în anul 374. Publicată în *Analecta Bollandiana*, Tomus XXXI, Bruxelles, în 1912, epistola menționează pentru prima dată în scris denumirea de Mousaios (Buzău) și atestă pentru prima dată existența creștinismului în România în zona Buzăului și Constanței (Tomisului). Sfântul Sava de la Buzău alături de Sfântul Apostol Andrei și numeroșii martiri de la începutul secolului al IV-lea, de la Dunărea de Jos, au așezat prin creștinismul practicat la Buzău și în Dobrogea, temelia identitară a poporului român.

De-a lungul timpului, orașul de la curbură Carpaților, prin înaintașii săi, a fost recunoscut, pentru hărnicia, curajul și jertfa generațiilor de buzoieni, ca o comunitate armonioasă și prosperă, care își respectă trecutul și se gândește cu optimism la viitorul ei.

AG: Devenind primar, mai ales, v-ați legat activitatea și viața de imperativul menținerii memoriei acestei personalități marcante a vieții politice românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. În acest sens, ați implementat la Buzău cel mai complex



Alexandru Marghiloman

program dedicat Centenarului Marii Uniri. Vorbiți-ne și de alte acțiuni simbolice pe care trebuie să le cunoască cititorii din Republica Moldova.

CT: Orice buzoian se mândrește cu faptul că marele om politic Alexandru Marghiloman s-a născut și a trăit la Buzău (1854–1925), având un rol determinant ca prim-ministru al României în perioada martie – octombrie 1918, în realizarea României Mari, în tumultuosul an 1918, când a avut o contribuție esențială în realizarea Unirii Basarabiei cu România și a declanșat activitățile de Unire a Bucovinei cu Patria-Mamă.

Astăzi, în orașul Buzău, urmele lui Marghiloman sunt consistente, fiindu-i cinstită memoria așa cum se cuvine. În urbea noastră, este declarat Cetățean de Onoare post-mortem, iar o serie de obiective civice îi poartă numele: o stradă importantă; centrul cultural–educațional care își desfășoară activitatea în palatul în care a locuit; parcul de pe domeniul său unde a fost ridicată și o statuie ce îl reprezintă; iar un festival și o serie de manifestări științifice îi sunt dedicate.

Așadar, Vila Albatros, reședința ce i-a aparținut fruntașului conservator, ridicată în 1897, după planul lui Paul Gottereau, a primit în zilele



Vila Albatros, adică Palatul Marghiloman; foto din 1909.

noastre o destinație potrivită strălucind din nou. Palatul a fost restaurat și a primit o destinație onorantă devenind Centrul Cultural și Educațional „Alexandru Marghiloman”. Această construcție somptuoasă în care au poposit marile personalități ale vremii, precum regina Maria și regele Ferdinand, generalul Lahovari, Take Ionescu, Lascăr Catargiu, Dimitrie Sturdza, Nicolae Iorga ș.a., este astăzi preferata copiilor și tineretului orașului nostru. Toate încăperile sunt acoperite de veselia și entuziasmul acestora.

Urme ale lui Marghiloman, piese de mobilier care i-au aparținut, tablouri de sfârșit de secol al XIX-lea, litografii mari reprezentând cai, veselă, câteva scrisori ale sale către soție și scrisori din corespondența cu Emil Teodoru, șeful filialei Buzău a Partidului Conservator, câteva cărți de vizită, cărți poștale ilustrând Vila Albatros în diverse perioade, un album de la 1913 se află și la Muzeul Județean de Buzău. Pasionat fiind de colecționarea obiectelor ce i-au aparținut lui Marghiloman, am început să adun astfel de lucruri, achiziționând o ediție princeps a *Notelor politice*, un plic cu monogramă și o scrisoare a acestuia, pe care le-am donat Centrului Cultu-

ral și Educațional „Alexandru Marghiloman”.

Planurile legate de reabilitarea bunurilor ce i-au aparținut lui Alexandru Marghiloman sunt însă în permanentă actualizare. Frumoasa casă de oaspeți, casa personalului și grajdurile sunt pregătite pentru a fi reabilitate cu fondurile primăriei Buzău. Lacurile din parc sunt permanent curățate, celebrul zid ce îi poartă numele este bine îngrijit, iar în curând sper să realizăm aici și un monument al tinerilor căsătoriți sub forma apropiată monogramei Lordului Valah, așa cum mai este cunoscut marele buzoian.

Moștenirea lui Alexandru Marghiloman ne-a dat oportunitatea și de a desfășura cel mai complet și consistent program de sărbătorire în 2018 a Centenarului României Mari. Începând cu data de 1 decembrie 2017, pentru sărbătorirea înfăptuirii României Mari, cea mai frumoasă zi din istoria multimilenară a poporului nostru, pe care noi binecuvântați fiind, am moștenit-o, în proaspăta calitate de primar, am anunțat un ambițios proiect de sărbătorire a Centenarului Marii Uniri.

De atunci prin intermediul culturii și educației, urmând vocația modernizării, doresc o



Palatul Marghiloman, astăzi.

schimbare în bine a urbei noastre, inclusiv prin aprecierea personalităților, a tradițiilor și valorilor orașului nostru. Intenția acestor acțiuni culturale și educative este de a spori vizibilitatea municipiului Buzău și de afirmare a identității acestuia. Totodată, doresc ca ele să asigure incluziunea socială în oraș, să realizeze un mediu urban de referință prin creșterea calității spațiilor publice, regenerarea orașului prin integrarea culturii în planificarea urbană și transformarea acestuia în resursă de dezvoltare economică și socială sustenabilă a localității noastre.

Primăria Municipiului Buzău are în Centrul Cultural și Educațional „Alexandru Marghiloman” un partener valoros în acest sens. Un capitol important îl reprezintă desfășurarea „Zilelor Alexandru Marghiloman la Buzău”. Explicăm astfel că extraordinarul om politic buzoian, Alexandru Marghiloman, și-a sacrificat cariera politică pentru binele țării, ca Președinte al Consiliului de miniștri al celei mai grele guvernări a României, cea de sub ocupația germană din anul 1918. Atunci el a readus lumina realizării

idealurilor naționale, girând cu succes înfăptuirea Unirii Basarabiei cu România în data de 27 martie 1918, salvând populația, armata și dinastia română, ulterior începând negocierile Unirii Bucovinei cu România.

Așadar, la începutul istoriei noastre contemporane, alături de Regele Ferdinand I Întregitorul, Regina Maria, Ion I.C. Brătianu, Iuliu Maniu sau Vasile Goldiș, Alexandru Marghiloman este un exemplu de valoare și competență, ce îmbinată vocația construcției cu cea de modernizare a țării, care ne poate inspira astăzi.

AG: În luna martie a anului 2018, ați organizat la Buzău un important eveniment legat de sărbătorirea Centenarului Marii Uniri, la care a participat o delegație de la Chișinău. Cum s-au desfășurat lucrurile?

CT: Un moment cu o semnificație aparte a fost ziua de 15 martie 2018 când orașul nostru a fost polul unionismului din România. Consiliul Local Municipal Buzău, cu unanimitatea



Stema orașului Buzău

de voturi a consilierilor săi locali, a aprobat o Declarație politică de Unire cu Republica Moldova. Pentru a marca această unire simbolică, fără efecte juridice, Primăria Buzău a avut ca oaspeți, pe 17 martie 2018, 117 primari și vice-primari de peste Prut care au semnat un document de unire a Basarabiei cu România.

În după amiaza și seara aceleiași zile, Televiziunea Română a realizat și transmis în România și Republica Moldova (cu mai multe reluări), două emisiuni memorabile. Prima dintre ele a fost excelentul spectacolul folcloric intitulat „Din suflet românesc” la care au participat mari artiști din România precum Benone Sinulescu, Sava Negrean Brudașcu, Grigore Leșe sau Laura Lavric și din Republica Moldova: Nicolae Botgros, Ion Paladi. La finalul spectacolului, cei 2000 de spectatori aflați în Sala Sporturilor „Romeo Iamandi” din orașul nostru au strigat cu însuflețire timp de câteva minute „Unire!”, „Unire!”.

Cea de-a doua emisiune a fost talk show-ul istoric aniversar „Alexandru Marghiloman, un mare român”, moderat de Monica Ghiurco, la ea luând parte alături de Irina Vlăduca Marghiloman – strănepoata marelui om politic, istoricii Jipa Rotaru și Marius-Adrian Nicoară, membrii ai Academiei Oamenilor de Știință din România.

A urmat amenajarea unei camere memoriale „Alexandru Marghiloman” în „Vila Albatros”

ce a debutat pe 19 martie 2018, cu donațiile pe care le-am putut face. Tot atunci în reședința marelui om politic buzoian, și în aceeași dată, a fost vernisată „Expoziția de drapele istorice ale României și Republicii Moldova”, a colecționarului Petru Costin din Republica Moldova, ce a fost prezentată publicului până în data de 30 martie 2018.

Suita numeroaselor manifestări culturale și științifice de anvergură, organizate cu prilejul Centenarului Marii Uniri la nivel internațional, a debutat cu sesiunea de comunicări științifice ce și-a ținut lucrările la Buzău, cu tema „100 de ani de la Unirea Basarabiei cu România și rolul politicianului buzoian Alexandru Marghiloman” desfășurată în perioada 22 – 23 martie 2018. Bazându-se pe documente autentice și pe adevărul istoric, mai mulți cercetători din România și Republica Moldova au avut ca obiectiv fundamental sărbătorirea Centenarului Unirii Basarabiei cu România și evidențierea rolului determinant al politicianului buzoian Alexandru Marghiloman (1854–1925). Manifestarea științifică a fost organizată de Primăria municipiului Buzău și a avut ca parteneri: Academia Oamenilor de Știință din România, Institutul Cultural Român, Centrul Cultural „Alexandru Marghiloman”, Academia de Științe a Moldovei, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul Patrimoniului Cultural, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut) și Universitatea de Stat din Moldova. La lucrările sesiunii au participat reprezentanți ai mediului academic, profesori universitari, doctori, doctoranzi, cercetători științifici și cadre didactice.

În cadrul sesiunii de comunicări au fost lansate albumul istoric „Alexandru Marghiloman, un mare român” și „1918. Anul înfăptuirii României Mari” – lucrări de o calitate artistică și editorială deosebită, apărute prin grija Primăriei municipiului Buzău. Ambele lucrări au beneficiat de documentarea și consultanța domnului doctor în istorie Marius-Adrian Nicoară și au apărut la Editura MAD Linotype Buzău.

Întregul set de studii susținute în cadrul sesiunii de comunicări științifice au fost strânse în volumul „100 de ani de la Unirea Basarabiei



Alexandru Marghiloman

cu România și rolul politicianului Alexandru Marghiloman”, o lucrare ce a ajuns în bibliotecile instituțiilor de învățământ preuniversitar și universitar, din România și Republica Moldova.

A urmat dezvelirea statuii marelui om politic Alexandru Marghiloman, ce a avut loc pe

27 martie 2018, la împlinirea a 100 de ani de la Unirea Basarabiei cu România, buzoienii sărbătorindu-l pe marele om politic buzoian Alexandru Marghiloman, omul providențial ce a reușit aducerea Basarabiei la Patria Mamă, în condițiile istorice grele ale anului 1918. De aceea, în

parcul domeniului Marghiloman din orașul de la Curbura Carpaților, a fost dezvelită prima statuie a acestuia

Cel care a conceput și executat prima statuie care îl reprezintă pe Marghiloman este artistul plastic Ciprian Dominoschi, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, filiala Buzău, profesor la Liceul de Arte „Margareta Sterian” din oraș. Statuia realizată din bronz, a fost executată într-un atelier din Arad, are 2,84 metri înălțime, este amplasată pe un soclu din beton și are înscris pe un suport de marmură textul: „Alexandru Marghiloman / 27 ian. 1854 – 10 mai 1925 / fiu al orașului Buzău / de șapte ori ministru al României / și președinte al consiliului de miniștri / 5 martie – 23 octombrie 1918”. Monumentul lui Alexandru Marghiloman, a fost amplasat în partea dreaptă a aleii centrale care duce la Vila Albatros, la o distanță de 34 de metri față de clădire, în parcul care-i poartă numele. Pentru a fi pus în valoare și noaptea, acesta este iluminat de 4 reflectoare arhitecturale.

Pe 30 martie 2018 primăria municipiului și centrul cultural au găzduit momentul artistic „Discursul lui Alexandru Marghiloman la împlinirea vârstei de 70 de ani” susținut de actorul buzoian Vlad Trifaș, urmat de un picnic de epocă în parcul domeniului, ca parte a manifestării științifice culturale, cu tema „Repere culturale ale Unirii Basarabiei cu România și Alexandru Marghiloman”.

Manifestările buzoiene de Centenar au conținut proiectul, „Personalități buzoiene de ieri și de azi”, o serie de conferințe despre marile personalități buzoiene ale istoriei, ce a inclus și prelegerea „Alexandru Marghiloman” susținută de istoricul Valeriu Nicolescu. Domeniul – Biblioteca Scriitorilor Buzoieni – Cărți pentru Centenar, a debutat cu reeditarea cărții „Alexandru Marghiloman – Lordul valah”, autor Nicolae Peneș.

În mod deosebit, în anul 2007, am sponsorizat, ca om de afaceri, apariția primului volum *Alexandru Marghiloman-lordul valah*, iar în anul următor a apărut și volumul al doilea, cărți ce aveau ca autor pe domnul Nicolae Peneș, care după ani de cercetări prin arhive și biblioteci, a publicat aceste volume distinse cu Premiul „Mi-

hail Kogălniceanu” al Academiei Române în anul 2008. Cartea a fost reeditată, cu completări și revizuirii în anul 2011, la Buzău, și în colecția „Opera Omnia” la TipoMoldova, într-un singur volum, iar în anul Centenarului României Mari a fost din nou reeditată într-o ediție de lux de două volume, de către Primăria Buzău.

AG: Domnule primar Constantin Toma, vă mulțumim frumos pentru răspunsurile edificatoare și pentru tot ceea ce faceți în menținerea spiritului Marii Uniri în orașul pe care îl reprezentați.

AG: În continuare, voi avea onoarea să îl am ca partener de dialog pe domnul doctor în istorie Marius-Adrian Nicoară, membru asociat al Academiei Oamenilor de Știință din România, comandor aviator în rezervă, membru în consiliul științific al Institutului European pentru Cercetări Multidisciplinare și directorul Centrului de Științe Istorice și Arheologie, autorul, coautorul, coordonatorul, consultantul sau îngrijitorul a 58 de volume și a peste 180 de articole de specialitate, filme documentare și podcasturi de popularizare a istoriei locale buzoiene, naționale și a aeronauticii.

Domnule Marius-Adrian Nicoară, sunteți un bun cunoscător al vieții și activității lui Alexandru Marghiloman. În calitate de *Cetățean de onoare al orașului Buzău*, ca și domnul primar Constantin Toma, avea legământul de a cinsti memoria acestei personalități a Buzăului. Vă rog să formulați succint valoarea și importanța lui Alexandru Marghiloman.

MAN: *Lordul valah, Marele buzoian, Părintele hipismului românesc* sunt numai trei dintre supranumele cu care a intrat Alexandru Marghiloman în conștiința românilor. În cele patru decenii de activitate politică de reprezentant în Adunările Legiuitoare, membru al guvernelor, șef de partid sau șef de guvern, Alexandru Marghiloman s-a dovedit a fi nu numai un incomparabil om de stat dar și un mare român. În fruntea oricărui minister prin atitudine, idei și realizări și-a slujit patria în virtuțile



Marghiloman, portret.

dezinteresului politic și al binelui public. Ca om de stat a fost în permanență hotărât, nu s-a menajat în fața împrejurărilor și a oamenilor. De aceea în anul 1918 și-a asumat sarcina de a salva Țara, Coroana și Armata cu prețul propriei lui popularități, respingând lașitatea, preluând sarcina morală a prezervării interesului național în fața lipsei de autoritate a guvernelor de la Iași.

A fost un om profund religios, admirat pentru ținuta sa sobră și elegantă (se consemnează că purta 7 – 8 costume de haine pe zi), cu un grai muntenesc curat și un ușor surâs strâmb enigmatic, celebru pentru rufăria spălată și călcată la Londra și cafelele Marghiloman. Adăugăm pasiunea lui pentru cai, pictură sau muzică ce îi dezvăluiește firea romantică și competitivă.



Prințesa Elisa Știrbei, prima soție a lui Alexandru Marghiloman.

Temeinicia studiilor și cunoștințelor juridice, talentul de orator, ținuta publică și privată, maturitatea politică a convingerilor conservatoare, au fost argumente de necontestat pentru obținerea demnităților pe care le-a deținut de-a lungul timpului. În fiecare dintre demnitățile avute a dovedit o mare putere de muncă, voință, neîntrecută, luciditate și un pronunțat simț patriotic.

Pus la index de propaganda politicienilor adverși a demonstrat fermitate în atitudini, fiind chiar înduioșător prin abnegație și stoicism, respingând înfrângerea și acceptând nerecunoștința. Și trecerea statului român prin perioada comunistă, prosovietică, rusofilă i-a adâncit uitarea.

Testamentul său politic rămâne și astăzi reper de moralitate în politica românească: „Mă

duc oricând s-o încheia viața mea, cu conștiința mea în pace. Am greșit poate mai mult decât socotesc, dar gândul mi-a fost totdeauna curat și mi-am iubit țara. ... Eu am intrat în politică bogat și ies sărac dar cu mâinile curate.”

AG: Domnule Marius-Adrian Nicoară, sunteți cel mai în măsură să punctați reperele biografice ale lui Alexandru Marghiloman. Ne-am dori să începem acest supliment al revistei *Dialogica* cu biografia lui Alexandru Marghiloman, cel care a fost prim-ministrul al României în perioada martie – octombrie 1918, când a avut loc Unirea Basarabiei cu România și la realizarea căreia a avut o contribuție esențială.

MAN: Sărbătorirea Centenarului Marii Uniri a adus și eliminarea ostracizării cu totul nemeritate a acestei personalități de prim rang



Palatul din București al lui Alexandru Marghiloman

a României, Alexandru Marghiloman, ale cărei repere biografice principale le consemnăm aici:

27 ianuarie 1854 S-a născut, la Buzău, Alexandru Marghiloman, personalitate marcantă a vieții politice românești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea.

1860–1871 Alexandru Marghiloman a urmat institutul „Schewitz – Thyerin” și Colegiul Național „Sfântul Sava” din București, dar în același timp și-a completat zestrea de cunoștințe cu profesori particulari.

1870–1878 Frecventează cursurile Universității Sorbona din Paris, fiind licențiat în drept la 20 de ani și obținând titlul de doctor în drept și științe politice la 24 de ani.

1878 După obținerea doctoratului Alexandru Marghiloman a revenit în țară consacându-se unei cariere juridice pe care a profesat-o pentru puțin timp, mai întâi intrând în magistratură.

8 ianuarie 1881 Alexandru Marghiloman începe activitatea ca procuror la Tribunalul Ilfov.

1882–1887 A fost construit de către Iancu Marghiloman, Conacul Marghiloman, unul

dintre cele mai reprezentative ansambluri arhitectonice din Buzău. După moartea acestuia, fiul său, Alexandru Marghiloman a ales să îl modernizeze.

1883 Alexandru Marghiloman demisionează din magistratură pentru a se înscrie în Barou și a practica avocatura.

Iunie 1884 Devine înlocuitorul lui Grigore Triandafil în funcția deținută de acesta de avocat al statului român, dar și de aici se va retrage după câteva luni, pentru a se lansa în politică.

1884 Carol I și Elisabeta au participat o singură dată la un bal particular, cel dat de Ion Marghiloman, la care a fost prezent și fiul cel mare al acestuia Alexandru [1, p. 141]. Împingând datoria sa până la limita perfecțiunii, Regele nu a acceptat nici o invitație pentru a nu strica echilibrul politic al dinastiei. Totul pentru el era o problemă politică și oricine trebuia analizat pe îndelete, pentru a nu se crea în societate impresia că se acordă mai multă atenție unora în defavoarea altora [2, p. 18].

1884 La vârsta de 30 de ani Alexandru Marghiloman a fost ales prima oară deputat în Co-



Alexandru Marghiloman semnează tratatul de pace.

legiul I de Buzău, la acea vreme pendulând între liberali și conservatori, tatăl său, Ion (Iancu) Marghiloman fiind vicepreședinte al Camerei. De atunci, până în 1920, a fost reales continuu, luând parte activă și uneori hotărâtoare, în toate legislaturile, fieful său electoral fiind județul Buzău (o singură dată a reprezentat ca deputat pe alegătorii Colegiului Ialomița). În acest timp el s-a dovedit un orator desăvârșit, în sensul clasic, maiestos, rece și impecabil. Talentul acesta, împreună cu priceperea în conducerea administrativă (perindarea pe la atâtea ministere), cât și situația materială, l-au făcut în timp succesor la conducerea Partidului Conservator.

1888 Ion Marghiloman și fiul său Alexandru au destrămat conspirațiile antidinastice, împotriva Regelui Carol I, ale ministrului rus la București, Hitrovo [3, p. 8-9]. Atunci, reprezentantului Rusiei la București, marele specialist al tulburărilor din Balcani, a declanșat o serie de acțiuni detabilizatoare pentru înlocuirea lui Carol I cu George Gh. Bibescu. Hitrovo și Bibescu împărțiseră bani unor manifestați care să strige în fața Palatului Regal „Jos Brătianu!, Jos Regele!, Trăiască Bibescu!” Atunci banii lui

Iancu și acțiunile lui Alexandru au salvat tronul din mâna Rusiei. Cu sume mult mai mari de bani, ei au deturnat acțiunea, determinându-i pe manifestați să strige doar ... „Jos Brătianu!”. Regele a aflat și că Bismarck a renunțat la un război cu Rusia, l-a demis pe Ion C. Brătianu și nu i-a uitat niciodată pe Marghilomani.

23 martie – 11 noiembrie 1888 Alexandru Marghiloman a fost Ministru al Justiției (guvern conservator).

1888 Pentru începutul carierei politice a lui Alexandru Marghiloman, semnificativ este momentul în care Ion C. Brătianu, întâlnindu-l pe treptele Camerei (când cel din urmă devenise pentru prima dată ministru) pe Brătianu, îi spune „Soarele care apune salută soarele care răsare”. Răspunsul „lordului valah” a fost pe măsură „Sper că soarele care răsare va fi tot așa de strălucitor ca soarele care apune”.

12 noiembrie 1888 – 22 martie 1889 și 5 noiembrie 1889 – 15 noiembrie 1890 Alexandru Marghiloman este Ministrul Lucrărilor Publice (guvern conservator).

1890 Tânărul Alexandru Marghiloman, foarte bogat, șarmant, sportiv, galant, monden,



Marghiloman, primul din stânga, sus, ministru în 1913.

ce făcea furori la balurile elitei bucureștene, cu o carieră politică deja conturată, s-a căsătorit cu Elisa Știrbei, mariaj trăit din plin de prințesă.

16 noiembrie 1890 – 15 februarie 1891

Alexandru Marghiloman a fost Ministru la Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor (guvern conservator).

1891 Alexandru Marghiloman a fost atras de ideile „junimiste” ale grupării din jurul lui Petre P. Carp mai ales că asemeni celorlalți oameni politici conservatori, era o persoană cu o situație materială prosperă, bogăția lui, ca și a altora, îi permitea să se lanseze în viața politică românească pentru a-și pune în valoare principii, programe și măsuri, menite să permită progresul țării în domenii diverse. Marghiloman a urmat un important imperativ de natură politică exprimat emblematic de Titu Maiorescu, actual și în vremurile de astăzi: „și fiindcă a da înapoi e cu neputință, nouă nu ne rămâne pentru existența noastră națională altă alternativă decât a cere claselor noastre culte atâta conștiință câtă trebuie și atâta știință câtă o pot avea.” [4, p. 8].

1891–1895 Alexandru Marghiloman a fost Ministru al Justiției (guvern conservator).

1893 Alexandru Marghiloman pune piatra de temelie a internatului ce îi va purta numele, devenit astăzi sediul Liceului de Arte „Margareta Sterian” din Buzău. A fost protector a numeroase societăți de binefacere locale („Societatea de Patronaj”, Societatea „Obolul”), a întreținut numeroase așezăminte, a acordat burse școlare. A sprijinit tinerii studenți, scriitori și jurnaliști buzoieni, ajutând și dezvoltând publicații. De asemenea, a donat Bibliotecii orașului Buzău aflată în Palatul Comunal, un impresionant fond de carte „pentru folosința instituțiilor de cultură din localitate”, distrus din păcate în august 1944 de un incendiu ca rezultat al unui bombardament Aliat.

1894 Elisa și Alexandru Marghiloman au ctitorit biserica „Sfântul Ioan Botezătorul” din localitatea Fundeni, județul Buzău.

1896 Începând din acest an a fost acordat de către Jockey Club, premiul Alexandru Marghiloman – Criterium.



Medalie, 1924, Alexandru Marghiloman.

1896–1897 A fost inaugurată Vila Albatros, principala componentă a complexului arhitectural de pe domeniul Marghiloman, realizată după planurile arhitectului de origine franceză, Paul Gottereau, care era deja renumit pentru proiectarea Casei de Economii și Consemnațiuni și a clădirii Fundației Universitare Carol I din București. Palatul a devenit o clădire impozantă, cu arhitectură în stil franțuzesc, ce a primit numele unuia dintre armăsarii favoriți ai proprietarului, ce făcea parte din herghelia de cai pur sânge englez, pe care o avea pe domeniul de aici.

1899–1909 Caii deținuți de Marghiloman au câștigat toate Derby-urile României.

7 iulie 1900 – 3 februarie 1901 Alexandru Marghiloman a fost Ministru Ministerul Afacerilor Străine (guvern conservator).

27 ianuarie 1902 În ziua când aniversa 48 de ani, Alexandru Marghiloman a pus bazele filialei județene a Partidului Conservator la Vila Albatros, ce a fost locul de întâlnire al colaboratorilor și prietenilor săi politici.

1903–1925 Alexandru Marghiloman a fost vicepreședinte al Jockey Club Român (regii României au fost președinții de onoare ai acestuia) fiind considerat „părintele hipismului românesc”. Crescător și proprietar de cai de curse, Alexandru Marghiloman a fost animator al curselor ecvestre în țara noastră, unul dintre inițiatorii Hipodromului de la Băneasa. A avut her-

ghelie de cai de rasă și un hipodrom la Buzău. A fost un pasionat al curselor de cai, câștigând cu caii și jockeyii lui multe trofee. Caii de rasă și cursele au fost marea lui pasiune. Având apariția unui „gentleman farmer” englez, caii de curse de la Conacul Marghiloman au devenit celebri după ce au câștigat 27 derby-uri. Totodată a avut grijă să țină la zi registrul pentru pedigree-ul cailor pur sânge englezi de pe teritoriul României. Datorită acestei activități, studbook-ul românesc este recunoscut pe plan mondial

1906 Elisa divorțează de Alexandru Marghiloman, pentru ca în anul 1907, aceasta să se căsătorească cu Ion I.C. Brătianu.

1907 După fuzionarea conservatorilor, Alexandru Marghiloman a devenit unul din principalii lideri ai Partidului Conservator.

Martie 1909 A fost demis Alexandru Avarescu în urma unei interpelări a deputatului conservator de Buzău, Alexandru Marghiloman, care îi reproșa anumite aspecte negative din cadrul Ministerului de Război, pe care generalul le cunoștea, dar care, afirma el, nu i se datorau, fiind moștenite de la predecesorul său, generalul Gheorghe Manu și pe care căuta să le îndrepte: număr mare de detașări la comanda unităților, crearea unui sistem contrainformativ în armată, considerat, la vremea aceea, un lucru foarte grav, care leza onoarea și demnitatea corpului ofițeresc, nereguli grave în aprovizionarea cu alimen-

te și furaje, dar și în unele contracte de vânzare și cumpărare de armament și muniții [5, p. 75, 77].

29 decembrie 1910 – 28 martie 1912 Alexandru Marghiloman a fost Ministru de Interne (guvern conservator) și a inițiat cu o temeritate ieșită din comun, o luptă de principii, împotriva concentrării economiei țării în monopoli de partid, prin denunțarea „afacerii tramvaielelor”, ceea ce a dus din nou la intervenția Regelui Carol I. Au fost dezbateri furtunoase în Parlament și un proces răsunător, pierdut însă de ministrul Marghiloman, ceea ce a și dus la căderea Guvernului Carp [6, p. 626-667].

14 octombrie 1912 – 31 decembrie 1913 Alexandru Marghiloman a fost Ministru de Finanțe (guvern conservator).

25 noiembrie/8 decembrie 1912 Titu Maiorescu, Nicolae Filipescu și Alexandru Marghiloman participă la o ședință în care s-au studiat variantele pentru trasarea noi granițe cu Bulgaria [7, p. 50].

9/22 ianuarie 1913 Alexandru Marghiloman, a cerut în ședința Consiliului de Miniștri mobilizarea imediată a armatei pentru a lua parte la cel de-al Doilea Război Balcanic (10 – 31 iulie 1913) [7, p. 69].

10 august 1913 Conferința și Tratatul de Pace încheiate la București de către guvernul condus de Titu Maiorescu, în care Alexandru Marghiloman a deținut portofoliul finanțelor a dus la creșterea statutului internațional al României după cel de-al Doilea Război Balcanic, fiind unul dintre primele executive de succes ale țării.

1914–1925 Alexandru Marghiloman a fost timp de 11 ani președintele Partidului Conservator.

1914–1925 Alexandru Marghiloman a fost Președintele Crucii Roșii din România, când organizația a trecut poate cea mai grea perioadă a funcționării sale, din cauza participării României la Războiul de Întregire Națională (1916–1919), și cea mai complexă datorită aderării acesteia la Mișcarea Internațională de Cruce Roșie și Semilună Roșie. Pe timpul Marelui Război, în această calitate, s-a concentrat pe asistența a 150.000 de răniți din spitalele proprii, asigurarea hranei pentru militari și refugi-

ați, corespondența, hrana și îmbrăcămintea prizonierilor români din lagărele inamice. După război, când țara se afla într-o situație deosebit de grea, a urmărit combaterea bolilor contagioase, în special a tuberculozei, malariei, holerei, și ridicarea nivelului de educație sanitară a populației [8, p. 107-114].

21 iulie/3 august 1914 În ședința Consiliului de Coroană de la Castelul Peleş din Sinaia, prezidat de Regele Carol I, ce a hotărât atitudinea României pentru perioada imediat următoare, Alexandru Marghiloman, participant în calitate de președinte al Partidului Conservator, a inițiat și susținut ideea neutralității României la acel moment al Primului Război Mondial [9, p. 12].

1915 Alexandru Marghiloman a achitat din fonduri personale [8, p. 163] costurile realizării primei hărți geografice și demografice a Basarabiei, efectuată de profesorul Alexis Nour. Harta se baza numai pe documente rusești și fusese aprobată de Societatea de Geografie, dar nici o instituție din România nu dorise să achite plata realizării acesteia.

14/27 august 1916, ora 10, Palatul Cotroceni Alexandru Marghiloman, în calitate de președinte al Partidului Conservator, a participat la Consiliu de Coroană prezidat de Regele Ferdinand I, când s-a hotărât intrarea României în Primul Război Mondial de partea Antantei. Din păcate, entuziasmul politic și militar imprimat de Guvernul Brătianu a fost de scurtă durată și s-a dovedit nerealist, deoarece trupele Puterilor Centrale, în contraofensivă, au cucerit inclusiv Bucureștiul la 3/16 decembrie 1916. Nici marile victorii ale Armatei Române din vara anului 1917 nu au putut opri ofensiva Puterilor Centrale și apariția pericolului bolșevic rusesc, ucrainean sau maghiar.

14/27 februarie 1918 Regele Ferdinand a acceptat, la sugestia lui Brătianu, să se întâlnească, în gara Răcăciuni, județul Bacău, cu ministrul de externe austriac, contelele Ottokar Czernin. Într-o întrevvedere de trei sferturi de oră, acesta i-a cerut ultimativ și umilitor suveranului român acceptarea condițiilor de pace și aducerea la guvernare a lui Alexandru Marghiloman, ca o condiție a menținerii dinastiei [5, p. 209].



27 februarie/11 martie 1918 Alexandru Marghiloman, considerat, în acel moment, o soluție mult mai bună pentru România, a sosit la Iași. Liderul conservator a avut două întrevederi cu regele Ferdinand, iar pe 5/18 martie 1918 suveranul l-a investit cu formarea guvernului: „Am făcut apel la Marghiloman pentru că, dintre toți oamenii politici rămași la București, el este cel care a făcut dovada de a fi avut cea mai mare grijă pentru interesele conservării țării și a tuturor instituțiilor sale.” Dincolo de abilitatea Regelui Ferdinand I de a alege corect și cu înțelepciune un om de stat care, la nevoie, să apere dinastia și să aibă în grijă populația împilată din Muntenia și Oltenia, a fost nevoie ca Alexandru Marghiloman, în calitatea sa de șef al Partidului Conservator, să mobilizeze întreaga energie a formațiunii sale politice pentru a salva ceea ce se mai putea salva, iar din punct de vedere personal să facă eforturi supraomenești

pentru prezervarea intereselor statului român aflat în deznădejde.

4 martie 1918 Alexandru Marghiloman scria *Memoriului privind chestiunea Dobrogei* care cuprindea trei părți: cea istorică realizată de profesorul Dimitrie Onciul, cea geografică de profesorul Simion Mehedinți iar, cea politică de Alexandru Marghiloman și care a fost prezentat în cursul tratativelor de la Buftea, feldmareșalului August von Mackensen, conelui Ottokar von Czernin și secretarului de stat Richard von Kühlmann,

5 martie – 24 octombrie 1918 Alexandru Marghiloman a fost Președintele Consiliului de Miniștri și Ministru de Interne; ad-interim la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, 6 martie – 4 iunie 1918) (guvern conservator).

26 martie/8 aprilie 1918 Alexandru Marghiloman, Primul-ministru al României, merge pe la Chișinău pentru a participa la ședința

festivă care urma să proclame Unirea. Au fost întâmpinați la gară unde o delegație a fruntașilor basarabeni (I. Istrati, E. Broșteanu, Rășcanu și Anastasiu, ofițeri, primarul Smidt, arhimandritul Gurie Grosu). Onorurile militare au fost prezentate de o gardă militară din trupele de Vânători și din Regimentul 2 Cavalerie moldovean (husari). Au fost găzduiți la Hotelul „Londra”, pe traseu în automobile, precedate de un pluton de Roșiori (cavaleriști) fiind întâmpinați cu căldură de marea majoritate a populației, iar în fața hotelului a fost permanent sute de oameni doritori a vedea și a fi primiți de primul ministru.

27 martie/9 aprilie 1918 Sfatul Țării a declarat Unirea Basarabiei cu România, ca urmare a unui vot al cărui rezultat a fost: 86 de voturi „pentru”, 36 de „abțineri” 3 voturi „împotriva”. După votare, prim-ministrul României, Alexandru Marghiloman, a dat citire unei declarații regale: „În numele poporului român și a regelui său, Majestatea Sa Ferdinand I, iau act cu mândrie de declarația domniilor voastre pentru unire și declar că Basarabia este de acum unită pe vecie cu România una și indivizibilă. Să ne închinăm în fața geniului rasei noastre, care a permis poporului Basarabiei să-și păstreze vie, prin veacuri, scânteia care la prima suflare a libertății a aprins inimile lor și să salutăm adânc pe acești oameni care fără preocupări egoiste, putând să rămână conducătorii unui stat, au voit mai bine să fie servitorii unei națiuni” [10, p. 290]. Ca omagiu și în semn de mulțumire pentru actul Unirii, s-a mers la Catedrală unde s-a oficiat un Tedeum, iar seara, Alexandru Marghiloman a oferit la Cazinou un prânz în onoarea membrilor Sfatului Țării, guvernului basarabean și tuturor notabilităților prezente în capitala Basarabiei”. La final au defilat trupele române de sub comanda generalului Broșteanu.

28 martie 1918, ora 01.00 Marghiloman a părăsit Chișinăul.

30 martie 1918 O delegație din Basarabia a prezentat la Iași Regelui, *Actul Unirii*. Primiți cu aclamații la gară, aceștia au mers la Mitropolie unde în prezența Regelui Ferdinand și a Reginei Maria a avut loc un Tedeum, toate momentele și atmosfera de sărbătoare fiind prezentată de către

presa din acea vreme. A urmat o recepție la Palatul Mitropolitan, urmată de defilarea trupelor. De asemenea, Regele Ferdinand a oferit un dejun de onoare, cele câteva mii de persoane adunate în fața palatului aclamând familia regală și pe oaspeți, în timp ce fanfara cânta „Hora Unirii”, toate aceste manifestări reprezentând consemnarea oficială a Unirii. Manifestările erau organizate de doi oameni politici de origine buzoiană, Alexandru Marghiloman și Constantin C. Arion. Demonstrații de bucurie pentru Unire au avut loc și în alte centre urbane, între care Buzăul și Râmnicu Sărat, așa după cum reiese din publicațiile prin care edilii celor două orașe anunțau Unirea și modul cum urma să se serbeze acest moment istoric de rezonanță din istoria României.

9/22 aprilie 1918 Se ratifică unirea Basarabiei cu România, iar doi reprezentanți ai acestei provincii – Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu – au intrat în guvernul lui Alexandru Marghiloman.

24 aprilie/7 mai 1918 Alexandru Marghiloman a trebuit să semneze pacea la Cotroceni – București, „ceasul cel mai amar al vieții mele”, sperând să obțină condiții mai bune de la Germania și Austro-Ungaria. În negocierile cu miniștrii, generali, reprezentanți ai băncilor, cercurile diplomatice, administrative sau parlamentare ale acestora, cu toții recunoșteau că prioritățile lui principale erau România, Coroana și Armata. A avut puterea de înțelegere a evoluției exacte a evenimentelor și abilitatea de a fi parte a neratificării acestei păci prin amânări consecutive.

Octombrie 1918 Alexandru Marghiloman a sprijinit cu diplomație cererile Consiliului Național al Românilor din Bucovina, în demersurile lui de unire cu România, ce se va realiza la 15/28 noiembrie 1918, la trei săptămâni după demiterea guvernului său în data de 23 octombrie 1918.

24 octombrie 1918 Alexandru Marghiloman demisionează din funcția de Președintele Consiliului de Miniștri.

12 iunie 1919 Alexandru Marghiloman s-a recăsătorit cu frumoasa Maria Petrescu în biserica ctitorită de el în localitatea Fundeni din județul Buzău.

7 octombrie 1923 Alexandu Marghiloman a scris în testamentul său: „Mă duc, oricând s-o încheia viața mea, cu conștiința în pace. Am greșit poate mai des decât socotesc, dar gândul mi-a fost întotdeauna curat și mi-am iubit țara.”

1924 Cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani și a aniversării Unirii Basarabiei cu România, Alexandru Marghiloman a fost sărbătorit de rude, prieteni și apropiați în București, la Athene Palace, ocazie cu care a rostit emoționantul discurs *Aniversarea Unirii Basarabiei*. A fost onorat atunci cu o medalie jubilară și un volum omagial. Cartea se numește *Lui Alexandru Marghiloman, omagiu cu prilejul unei îndoite aniversări. Prietenii și admiratorii lui și a fost editată la Tiparul Cultura Națională din București*.

15 martie 1925 Jurnalul „Îndrumarea”, o publicație buzoiană, [11] a publicat scrisoarea lui Alexandru Marghiloman expediată de la Vila Albatros după revenirea din străinătate, unde fusese la tratament, adresată lui Miron Cristea, primul Patriarh al României, în *ziua când se aclama înființarea Patriarhatului într-o uniune sufletească a tuturor partidelor politice*.

Duminică 10 mai 1925 Alexandru Marghiloman a fost răpus de boală în Vila Albatros de la Buzău, fiind vegheat de cea de-a doua soție sa, Maria. Nu a dorit funeralii naționale. Serviciul religios a fost oficiat de Episcopul Ghena-die, înconjurat de soborul preoților din Buzău.

Miercuri 13 mai 1926 A avut loc slujba de înhumare a lui Alexandru Marghiloman la Cimitirul Bellu din București, ce a fost oficiată de

Patriarhul Miron Cristea și un sobor de înalți reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe Române, trupul fiindu-i așezat în cavoul familiei.

AG: Vă mulțumesc frumos pentru această expunere edificatoare.

Referințe bibliografice:

1. Sabina Cantacuzino, *Amintiri din viața familiei Brătianu*, ediție îngrijită, introducere note de dr. Elisabeta Simion, Vol. I, București, 1993, p. 141.
2. Maria, Regina României, *Povestea vieții mele*, Vol. II, Iași, 1991, p. 18.
3. Alexandru Gaiță, *Alexandru Marghiloman, apărător al Coroanei și Dinastiei române*. În: „Carnet literar”, an III, nr. 8, 1999, p. 8-9.
4. X.X.X., *Alexandru Marghiloman, un mare român*, Buzău: Editura MAD Linotype, 2018, p. 8.
5. Petre Otu, *Mareșalul Alexandru Averescu - militarul, omul politic, legenda*, București: Editura Militară, 2005.
6. Alexandru Marghiloman. *Discursuri parlamentare*, vol. II, București: Editura Machiavelli, 2014, pas-sim p. 626-667.
7. Titu Maiorescu, *România, războaiele balcanice și Cadrilaterul*, ediție de Stelian Neagoe, București: Editura Machiavelli, 1995, p. 50.
8. X.X.X., *Lui Alexandru Marghiloman – omagiu cu prilejul unei îndoite aniversări, prietenii și admiratorii lui*, București: Tiparul Cultura Națională, 1924.
9. X.X.X., *Alexandru Marghiloman, un mare român*, Buzău: Editura MAD Linotype, 2018, p. 12.
10. Ion I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, Ediție și studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, București: Editura Humanitas, 1991, p. 425. Vezi și Florin Constantin, *O istorie sinceră a poporului român*, București: Editura Univers Enciclopedic, 1998, p. 290.
11. „Îndrumarea”, IV, nr. 2/15 martie 1925.

O biografie pornind din Buzău. Orașul lui Alexandru Marghiloman

Rezumat. Dialogul cu domnul primar al municipiului Buzău Constantin Toma și domnul doctor în istorie Marius-Adrian Nicoară are un scop propedeutic în tematica acestui supliment al revistei *Dialogica*, dedicat memoriei lui Alexandru Marghiloman, prim-ministrul al României în perioada martie – octombrie 1918, care a avut un rol determinant în realizarea României Mari, prin Unirea Basarabiei și Bucovinei cu România. Constantin Toma, primarul orașului în care s-a născut Alexandru Marghiloman, vorbește despre acțiunile întreprinse de municipalitate în vederea menținerii memoriei lui Alexandru Marghiloman. Istoricul Marius-Adrian Nicoară punctează reperele principale din biografia lui Alexandru Marghiloman, având drept sprijin importante surse documentare.

Cuvinte-cheie: Alexandru Marghiloman, Buzău, prim-ministru al României, România Mare, Unirea Basarabiei cu România.

A Biography Starting from Buzău. The City of Alexandru Marghiloman

Abstract. The dialogue with Constantin Toma, the Mayor of the town of Buzau, and Marius-Adrian Nicoara, doctor of history, has a propaedeutic purpose in this thematic issue of the *Dialogica* journal, dedicated towards the memory of Alexandru Marghiloman, prime minister of Romania during the period of March – October 1918, which played a decisive role in the realization of Great Romania, through the union of Bessarabia and Bucovina with Romania. Constantin Toma, the Mayor of the town in which Alexandru Marghiloman was born, talks about the actions done by the municipality in order to maintain the memory of Alexandru Marghiloman. The historian Marius-Adrian Nicoara points the main highlights of Alexandru Marghiloman's biography, supported by important documentary sources.

Keywords: Alexandru Marghiloman, Buzău, prime minister of Romania, Great Romania, The Union of Bessarabia with Romania.



Monumentul lui Alexandru Marghiloman la Vila Albatros.



Marghiloman, alături de Maria, a doua soție și o familie de prieteni.